

Filosofijos
fakultetas

Filosofijos institutas
Doktorantas Marius Markuckas

Apšvietos filosofija kaip transhumanizmo prieštarinumo šaltinis

Transhumanizmo fenomeną analizuojančioje akademinėje literatūroje yra telkiamas didelis dėmesys į transhumanizmo ir Apšvietos filosofijos sąsajų aptarimą. Tai nėra atsitiktinumas, kadangi, kaip plačiai pripažįstama, Apšvietos filosofija yra vienas svarbiausių transhumanizmo idėjinių šaltinių (Jotterand 2010; More 2013). Antai žymus transhumanizmo tyrinėtojas Nickas Bostromas savo straipsnyje „A History of Transhumanist Thought“ (2005) nurodo, kad transhumanizmo šaknys driekiasi į empiriškai orientuoto mokslo ir kritinio mąstymo svarbą pasaulio pažinimo procese iškėlusį racionalųjį humanizmą, kuris savo ruožtu sietinas su Renesanso epochoje užsimezgusiomis ir Apšvietos epochoje išsiskleidusiomis idėjomis. Pasak dar kitų transhumanizmo žinovų, apie glaudų Apšvietos filosofijos bei transhumanizmo ryšį ar netgi tiesioginį Apšvietos idealų perimamumą transhumanizmo programoje aiškiai liudija ir garsioji *Transhumanistų Deklaracija*, kurioje, be kita ko, reiškiamos ne tik atskirų individų, bet ištisos žmonijos „pagerinimo“, grindžiamo mokslo ir technologijų plėtra, viltys (Hughes iš Ferrando 2013: 27).

Pritariant tam, kad Apšvietos filosofijos iškeltos idėjos iš tiesų turėjo lemtingą įtaką transhumanizmo formavimuisi, šiame pranešime visgi atkreipiamas dėmesys į tai, kad pastarosios idėjos gali būti pagrįstai vertinamos ne tik kaip transhumanizmo tapatumą, bet ir kaip vidinį jo prieštarinumą konstituojantis veiksnys. Šitoks požiūris išsamiai pristatomas James'o Hughes'o straipsnyje „Contradictions from the Enlightenment Roots of Transhumanism“ (2010), kuriame autorius išskiria ir aptaria bent keletą vidinių įtampų ir prieštarų bendrai būdingų Apšvietos filosofijai ir transhumanizmui. Šiame pranešime taip pat atstovaujama pozicija, kad transhumanizmas yra vidujai prieštaringas projektas, o konkrečiau – teigiama, kad iš Apšvietos filosofijos perimtos pamatinės antropologinės nuostatos yra transhumanizmo konceptualinio nenuoseklumo ir neapibrėžtumo šaltinis. Daroma išvada, kad tai savo ruožtu įgalina transhumanizmą traktuoti ne kaip sistemingą techno-mokslinę programą, bet kaip faktiškai jokių aiškių teorinių ir praktinių kontūrų neturintį antropologinės inžinerijos projektą.